

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU6y

Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 23 mars 2021 att uppmana övriga utskott att yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 och eventuella följdmotioner. I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av vilka åtgärder den har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Socialförsäkringsutskottet redovisar i detta yttrande sina överväganden i fråga om behandlingen av de riksdagsskrivelser som gäller utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att regeringens redovisning i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur riksdagens skrivelser har behandlats och delar regeringens bedömningar när det gäller de tillkännagivanden som berör utskottet. I yttrandet finns två avvikande meningar (M, SD, KD).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 redovisar regeringen behandlingen av 25 riksdagsskrivelser i ärenden som har beretts av socialförsäkringsutskottet. Följande tio riksdagsskrivelser har enligt redogörelsen inte slutbehandlats:

- 2016/17:144 om felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen
- 2016/17:318 om ytterligare åtgärder för arbetskraftsinvandringen
- 2017/18:41 om möjlighet att avstå från återkallelse av uppehållstillstånd för arbete vid mindre avvikelser
- 2017/18:124 om stärkt rehabiliteringskedja i sjukförsäkringen
- 2017/18:329 om att skärpa regelverket för efterlevandestöd
- 2018/19:145 om översyn av det försäkringsmedicinska beslutsstödet och Försäkringskassans modell för försäkringsmedicinsk analys
- 2018/19:177 om utvisning på grund av brott
- 2020/21:46 om Riksrevisionens rapport om återvändandeverksamheten
- 2020/21:49 om direktåtkomst för Migrationsverket
- 2020/21:111 om Riksrevisionens rapport om vägen till arbete efter nekad sjukpenning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan precis som i föregående års yttrande 2020/21:SfU1y konstatera att regeringen lämnar utförliga redogörelser för sin behandling av riksdagens tillkännagivanden, vilket är positivt. När det gäller regeringens behandlingstider för tillkännagivanden kan utskottet konstatera att det finns ett antal tillkännagivanden som har beretts under lång tid. Utskottet, som är medvetet om detta, vill emellertid understryka att behandlingstiden är beroende av tillkännagivandets innehåll och de beredningsåtgärder som krävs för att kunna slutbehandla tillkännagivandet. Vidare har utskottet förståelse för att den fortsatt pågående pandemin har inneburit en ökad arbetsbörda för regeringen. Utskottet vill dock understryka vikten av att regeringen behandlar riksdagens tillkännagivanden skyndsamt och förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att bereda samtliga ännu inte slutbehandlade tillkännagivanden. Utskottet vill också poängtera att regeringen i skrivelsen så långt det går redovisar planerade åtgärder och när ett tillkännagivande kan antas vara slutbehandlat. Utskottet har i övrigt inget att anföra med anledning av regeringens skrivelse.

Stockholm den 29 april 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Ida Gabrielsson (V), Katarina Brännström (M), Julia Kronlid (SD), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M), Jonny Cato (C), Annika Hirvonen (MP) och Hannah Bergstedt (S).

Avvikande meningar

1. Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 (M, KD)

Maria Malmer Stenergard (M), Mattias Karlsson i Luleå (M), Katarina Brännström (M), Hans Eklind (KD) och Arin Karapet (M) anför:

Regeringen redovisar årligen i den s.k. skrivelse 75 vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av riksdagens beslut. Årets skrivelse behandlar åtgärder under 2020, och redovisar ett antal tillkännagivanden som inte slutbehandlade. Vi har när det gäller ett flertal av dessa ärenden tidigare understrukit vikten av att regeringen snarast vidtar beredningsåtgärder och tillgodoser tillkännagivandena (senast i yttr. 2020/21:SfU1y).

Vi vill nu särskilt lyfta fram två tillkännagivanden. Det ena gäller riksdagens tillkännagivande om felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen (rskr. 2016/17:144). Riksdagen ansåg att regeringen bör se till att Försäkringskassan regelbundet mäter storleken på felaktiga utbetalningar. Det har nu gått mer än fyra år sedan riksdagens beslut. Rimligtvis är det så att handläggningstiden för behandlingen av ett tillkännagivande beror på dess innehåll. När det gäller detta ärende anser vi dock att handläggningen pågått under alltför lång tid. Av skrivelsen framgår att regeringen redan 2016 beslutade att tillkalla en delegation med uppdraget att motverka överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Fi 2016:07, dir. 2016:60). Delegationen fick bl.a. i uppdrag att genomföra omfattningsstudier om felaktiga utbetalningar och redovisa orsakerna. Uppdraget slutredovisades i december 2019 genom betänkandet Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59). I skrivelsen anges att regeringen i budgetpropositionen för 2021 föreslog ett åtgärds paket för att motverka fusk och missbruk inom välfärdssystemen samt att förekomsten och utvecklingen av felaktiga utbetalningar kommer att behöva uppskattas, analyseras och kontinuerligt följas upp för att som en del uppfylla det övergripande målet om att minska andelen felaktiga utbetalningar. I detta ingår enligt regeringen omfattningen av felaktiga utbetalningar. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2022 och därmed slutbehandla punkten. Det kan noteras att riksdagen i samband med sitt tillkännagivande ansåg att regeringen, i enlighet med Riksrevisionens rekommendation i rapporten Felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen (RiR 2016:11), bör se till att Försäkringskassan regelbundet mäter storleken på felaktiga utbetalningar. I Riksrevisionens rapport konstaterades att en omfattningsstudie genomfördes 2010. Studien genomfördes till viss del med en metod som, enligt Riksrevisionen, skapar svårigheter när det gäller att jämföra enskilda skattningar över tid för att dra slutsatser om huruvida de felaktiga utbetalningarna har ökat eller minskat. För att regelbundna mätningar av storleken på de felaktiga utbetalningarna

ska vara till nytta och ge goda möjligheter att mäta effektiviteten i genomförda insatser bör mätningarna kunna jämföras över tid. Även i utredningsbetänkandet SOU 2019:59 drogs liknande slutsatser. Där anges bl.a. att det genom att mäta omfattningen av de felaktiga utbetalningarna relativt frekvent skapas förutsättningar för både regeringen och ansvariga myndigheter att vidta åtgärder. Vidare anges att det är viktigt att skyndsamt åstadkomma åtgärder eftersom de ackumulerade felutbetalningarna snabbt blir stora. Det är beklagligt att regeringen inte tydligare i sin skrivelse anger hur den avser att gå tillväga för att slutbehandla tillkännagivandet när det gäller att uppskatta, analysera och följa upp omfattningen av felaktiga utbetalningar. Vi vill därför påminna regeringen om vikten av att tillgodose riksdagens tillkännagivande till fullo i den fortsatta handläggningen av detta ärende. Regeringen anger nu efter lång tid när den bedömer att tillkännagivandet kommer att vara slutbehandlat. Vi anser dock, som framgår ovan, att regeringen måste vara mer tydlig i sin redovisning av på vilket sätt och när myndighetens regelbundna mätning av storleken på felaktiga utbetalningar kan visa på en avsevärd skillnad från tidigare, och att tillkännagivandet därmed kan anses vara tillgodosett.

Vi vill även särskilt uppmärksamma riksdagens tillkännagivande om ytterligare åtgärder för arbetskraftsinvandringen (rskr. 2016/17:318). Riksdagen ansåg att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att utveckla regelverket och tillämpningen av regelverket för arbetskraftsinvandring. Även detta tillkännagivande har beretts under lång tid. I tillkännagivandet anfördes att handläggningstiderna måste förkortas. Av skrivelsen framgår att regeringen i regleringsbrevet för 2017 har gett Migrationsverket i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att korta handläggningstiderna avsevärt samt i regleringsbrevet för 2018 och 2019 angett att handläggningstiderna för ansökningar om uppehållstillstånd på grund av bl.a. arbete ska vara så korta som möjligt. Vidare anfördes att det i förordningen med instruktion för Migrationsverket anges att myndigheten ska verka för att handläggningstiderna för arbetstillstånd blir så korta som möjligt utifrån ärendets beskaffenhet. Regeringen konstaterar att förbättringar skett under 2018 och 2019. Regeringen anger också att det i direktiven till utredningen om åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare (dir. 2020:8) anges att det genomgående bör beaktas vad som kan göras för att hålla korta handläggningstider samtidigt som kravet på en rättssäker och ändamålsenlig handläggning upprätthålls. Vi är medvetna om, vilket vi framförde i fjolårets yttrande 2020/21:SfU1y, att tillkännagivandet till sin karaktär är sådant att det svårt kan tillgodoses omgående. Oaktat detta borde regeringen ha gjort större ansträngningar för att nå målet om kortast möjliga handläggningstider. Vi kan konstatera att det i regeringens redovisning inte redovisas några framåtsyftande beredningsåtgärder, vilket är beklagligt. Regeringen anger i detta ärende inte när de bedömer att tillkännagivandet kan vara slutbehandlat. Vi vill därför framhålla, som konstitutionsutskottet påpekat (bet. 2015/16:KU21 s. 30), att det inte bör förekomma att tillkännagivanden inte är

slutbehandlade efter flera år utan att det redovisas en bedömning av när de kan bli slutbehandlade.

2. Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 (SD)

Linda Lindberg (SD), Julia Kronlid (SD) och Jonas Andersson i Skellefteå (SD) anför:

Regeringen har i skrivelse 2020/21:75 redovisat hur den hanterat riksdagens tillkännagivanden. Av skrivelsen framgår att ett flertal tillkännagivanden har lämnats utan åtgärd från regeringens sida under flera år, vilket visar att regeringen har gått utöver vad som kan anses vara en rimlig handläggning. På det socialförsäkringspolitiska området vill vi på samma sätt som i tidigare yttrande (2020/21: SfU1y) framföra att handläggningstiden är orimligt lång i ärendet som rör riksdagsskrivelse 2016/17:144 om felaktiga utbetalningar. Regeringen beslutade den 30 juni 2016 att tillkalla en delegation med uppdrag att motverka överutnyttjande av och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Fi 2016:07, dir. 2016:60). Uppdraget slutredovisades den 12 december 2019 genom betänkandet Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59). Regeringen har utifrån uppdragets slutsatser till viss del agerat genom att från 2021 ge medel till Försäkringskassan för att intensifiera arbetet med att förhindra felaktiga utbetalningar. Dock har riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör se till att Försäkringskassan regelbundet mäter storleken på felaktiga utbetalningar inte slutbehandlats. Tillkännagivandet är av stor vikt eftersom de felaktiga utbetalningarna uppgår till stora belopp varje år. Det har nu gått mer än fyra år sedan riksdagens beslut och vi kan konstatera att regeringen i detta ärende har tagit allt för lång tid på sig att utreda frågan och slutbehandla tillkännagivandet. Av regeringens skrivelse framgår att regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2022 och därmed slutbehandla tillkännagivandet. Trots att regeringen nu anger en bedömning av när tillkännagivandet kan vara slutbehandlat anser vi att det har gått oacceptabelt lång tid.

Vidare vill vi särskilt uppmärksamma riksdagens tillkännagivande om att underlätta återgången i arbete för den som har nekats sjukpenning (rskr. 2020/21:11). Riksdagen angav i tillkännagivandet att regeringen snarast bör ta ett helhetsbegrepp för att underlätta återgång i arbete för den som nekats sjukpenning (bet. 2020/21:SfU10 s. 11 f.). Socialförsäkringsutskottet angav att samarbetet och informationsutbytet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan måste effektiviseras ytterligare och att omställningsmöten måste ske tidigt i processen. Effektiva åtgärder för att underlätta återgången i arbete måste tas fram och implementeras. Vidare angav utskottet att det är viktigt att det sker ett informationsutbyte mellan Försäkringskassan och arbetsgivaren i god tid före dag 180 inför ett beslut om nekad sjukpenning. Regeringen anger i skrivelsen att den avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen

för 2022. Vi vill peka på att tillkännagivandet inte minst handlar om förbättrad styrning av berörda myndigheter från regeringens sida. Tillkännagivandet bör således inte begränsas till en budgetfråga och därmed skjutas upp för behandling till hösten. Vi anser att de åtgärder som vidtagits hittills inte är tillräckliga. Regeringen bör därför nu vidta även andra åtgärder för att uppfylla tillkännagivandets intentioner, vilket också vore betydligt effektivare.